

Kloosterkerk – 9 april 2020 – avondgebed in kleine kring

Witte Donderdag

Matteüs 26,17-35 en 36-46 – ds. Rienk Lanooy

Gebed

In de stilte
van ons huis
en in de stilte
van ons hart
zijn wij
met elkaar verbonden
door te gedenken
wat onze gedachten
zo vaak te boven gaat:
liefde die zichzelf geeft
tot het uiterste.
Want zij stelt
aan ons
de vraag:
hoever willen wij
daarin gaan
hoe grensverleggend
is onze liefde?

Trouwe God,
maak ons ontvankelijk
voor uw woord
dat we er iets van die liefde
in horen –
spreek met uw stille stem
in de stilte
van ons huis
en in de stilte
van ons hart
zodat wij
met elkaar verbonden zijn
en gedenken
wat onze gedachten
zo vaak te boven gaat:
liefde die zichzelf geeft
tot het uiterste
door Jezus Christus
onze Heer, Amen

Preek

Wij missen elkaar op deze avond, in deze dienst die iemand van u 'mijn favoriete dienst van het jaar' noemde. Wij missen de gemeenschap van de ene tafel, het ene brood, de ene beker, onder dit ene dak, waaronder we als broeders en zusters zouden samenkomen. Het is behelpen om de gemeenschap op een anderen manier gestalte te geven. Het kan, door te luisteren, naar woorden en muziek, door je verbeelding aan te spreken, door terug te kijken hoe het was, door te verlangen naar hoe het weer zal zijn, ook al weten we niet wanneer en hoe het dan zal zijn. En het kan door je te bezinnen over wat de essentie is van de gemeenschap.

In het verhaal dat deze avond klinkt, gaat het ook over een gemeenschap, maar dan één die onder druk staat. We horen hoe Matteüs in zijn verhaal vertelt van de kring van vrienden van Jezus rond de tafel, aan de vooravond van zijn dood. Veel is er geschreven over de betekenis van dit verhaal, over de elementen van brood en wijn en over de zog. instellingswoorden, over de verhouding tot de Seidermaaltijd (die de synagoge gisterenavond vierde), maar of Matteüs zelf daar nu ook de hoogste theologische interesse voor heeft, is nog maar de vraag. Moderne uitleggers zien dat het hem in dit verhaal vooral om twee andere dingen gaat: om de gemeenschap van Jezus met zijn vrienden en om vergeving: drink dan uit deze beker, tot vergeving van zonden. Die twee, gemeenschap en vergeving, horen ook bij elkaar: want in de vergeving gaat het altijd om het herstel van de gemeenschap.

Het is precies die gemeenschap die op het laatst van Jezus leven op de proef gesteld zal worden. Straks zullen het de elf vrienden van Jezus zijn die hem in Getsemane alleen laten in zijn angst en verdriet. Nu is het eerst die ene, Judas. Hij zal zijn meester verraden. 'Rabbi' noemt hij hem in het verhaal, als hij vraagt 'Ik ben het toch niet, rabbi?' Judas is bij Matteüs de enige die Jezus

met 'rabbi' aanspreekt. En dat heeft een speciale betekenis, want met die aanspreektitel plaatst hij zich buiten de gemeenschap van Jezus' vrienden schaart hij zich onder de buitenstaanders, de tegenstanders van Jezus. Die heeft immers eerder de religieuze leiders van het volk verweten dat ze zich met 'rabbi' willen laten aanspreken. Daarover zegt hij dan: *Jullie moeten je niet rabbi laten noemen, want jullie hebben maar één meester, en jullie zijn elkaars broeders en zusters* (Matteüs 23,8). Ware gemeenschap leeft niet van de hiërarchische structuren, maar van de gelijkheid tussen broeders en zusters.

Ik moet in dat verband denken aan Dietrich Bonhoeffer. Vandaag, 9 april, is het precies 75 jaar geleden dat hij door de Nazi's om het leven werd gebracht in kamp Flossenburg omdat hij zich te weer had gesteld tegen Hitler en zijn trawanten. In het leven en denken van Bonhoeffer speelt de kerk als gemeenschap van navolgers van Jezus een belangrijke rol. In de jaren '30 leidt hij het seminarium van Finkenwalde, waar toekomstige predikanten worden opgeleid. Bonhoeffer doet dat door met zijn studenten een gemeenschap te vormen van leren en bidden, van les en liturgie. Hij laat zich er niet 'Herr Direktor' noemen, maar 'Bruder Bonhoeffer' en hij voert er de biecht in, niet in hiërarchische zin: nl. dat studenten moeten biechten bij een geestelijke, maar volstrekt egalitair, zonder onderscheid tussen biechtvaders en biechtelingen. 'Je moet bij elkaar te biecht gaan', vindt hij en zelf kiest hij één van zijn studenten als 'biechtvader'. Later zal hij zeggen dat die jaren daar de mooiste van zijn leven zijn geweest, ook al waren het er maar twee. Finkenwalde hield geen stand in de nietsontziende terreur van die jaren en werd door de Gestapo gesloten.

Later, tijdens jaren '39-'45, zal Bonhoeffer zich kritisch uitlaten over de kerk van zijn dagen. Hij verwijt haar vooral met zichzelf bezig te zijn, met lijfsbehoud, vasthouden wat je hebt. Beroemd is zijn uitspraak dat de kerk pas kerk is als zij er is voor anderen. Zij bestaat pas echt als zij de hand reikt over haar zelfopgetrokken muren heen naar de gemeenschap van de wereld waarvan ze deel uitmaakt.

Uiteindelijk, zegt Bonhoeffer, zal het christen-zijn bestaan uit slechts twee elementen: bidden en onder de mensen het goede doen. En dat dat in alle eenvoud toch niet vanzelf gaat, laat Matteüs zien in zijn verhaal aan de vooravond van Jezus sterven. Jezus bidt in Getsemane, maar het lukt zijn vrienden niet om te waken en te bidden in dat uur van beproeving. En Judas kan niet overweg met Jezus die niet kiest voor zelfbehoud, maar die door het goede te doen onder de mensen, zonder aanzien des persoons, door de tora te leven, zijn leven opgeeft voor de ander.

Vandaag missen wij de gemeenschap hier in dit huis, maar het is niet het einde van de wereld, ook niet van de kerk. Misschien kan het, al is het maar een begin, helpen bij het nadenken wat de essentie is van de christelijke gemeenschap: een leven van bidden en onder de mensen het goede doen. Of zoals de woorden van dat oude gebed het zeggen, waarover Geerten nu zal improviseren: Waar liefde en goedheid heersen, daar is God. *Ubi caritas et amor, Deus ibi est.*

bronnen:

Ulrich Luz, *Das Evangelium nach Matthäus*, EKK I/4, Neukirchen-Vluyn: Neukirchener 2002

Yko van der Goot, 'Dietrich Bonhoeffer: Geloven betekent beslissen' 29 januari 2018 – www.biografieportaal.nl

Wilken Veen, 'Bonhoeffer en de kerk' – lezing uit 2012 – www.wilkenveen.nl/2012/12/11/bonhoeffer-en-de-kerk/

NB! Wanneer u vaker inspiratie ontleent aan de preken en gebeden die klinken in de Kloosterkerk, stellen wij u voor om een gift over te maken op NL 29 INGB 0000 0585 71 ten name van Stichting Kloosterkerk.

U steunt ons werk ermee!